

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

A Participation of People in Development Planning in Phromburi Municipality, Singhaburi Province

ดร.ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และอาชีพ 3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 23 ชุมชน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 375 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .89 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี อยู่ในระดับน้อยทั้ง 4 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ

2. ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่มีเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะควรจัดทำแผนพัฒนาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมอาชีพ และรายได้ให้กับประชาชนให้ครบวงจรตั้งแต่แหล่งผลิต และแหล่งขายสินค้า และเทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

* หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ในการบริหารท้องถิ่นของตนเองโดยการจัดทำแผนพัฒนาาร่วมกัน ตั้งแต่ในระดับชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดทำแผนพัฒนา, เทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

Abstract

This survey research set it purposes 1) to study a participation of people in development planning in Phromburi Municipality, Singhaburi Province, 2) to compare an opinion towards a participation of people in development planning in Phromburi Municipality, Singhaburi Province as classify by gender, age, education and occupation, 3) to define problem and suggestion of people regarding participation of people in development planning in Phromburi Municipality, Singhaburi Province. Quantitative data were derived from the people residing in Phromburi Municipality, Singhaburi Province with the total of 23 communities and the Simple Random Sampling technique of Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. was utilized with the total of 375 respondents. The research instrument was a rating scale questionnaire with reliability of .89. The statistics used for data analyses were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test (One-way ANOVA).

The findings were found that ;

1. Overall aspects of an opinion toward a participation of people in development planning in Phromburi Municipality, Singhaburi Province were at the least level when classified by the least mean score as follows; 1) aspect of beneficial participation, 2) aspect of

decision making participation, 3) aspect of operational participation, 4) aspect of evaluative participation.

2. There were no significant difference of the opinions regarding to a participation of people in development planning in Phromburi Municipality, Singhaburi Province by demographic factors in all cases.

3. Suggestion and recommendations was there shall be integrated and development plan for career and income generating promotion to the people both production and selling methods. The municipality should be giving an opportunity to the public to participate in their local and community planning and so fort.

Keyword: Participation, Development Planning, Phromburi Municipality Singhaburi Province

บทนำ

การพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งระดับโลกและในประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งโอกาสที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ขณะที่ต้องคำนึงถึงภัยคุกคามและจุดแข็งที่ใช้ผลักดันการพัฒนาให้ก้าวหน้ารวมทั้งแก้จุดอ่อนที่มีอยู่ไม่ให้เป็นอุปสรรคการดำเนินงาน จึงจำเป็นต้องประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะต่อไปอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งประเมินศักยภาพของประเทศเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555: 71)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและมุ่งที่จะกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากหมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย,หมวด 5 ว่าด้วยนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และหมวด 14 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย เป็นการกำหนดนโยบายและหลักการสำคัญของรัฐในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกำหนดทิศทางการให้ความสำคัญในการปกครองตนเองโดยจะเห็นได้จากมาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ และหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 281 ภายใต้อำนาจมาตรา 1 รัฐต้องให้ความสำคัญอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2546) ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คือ การพึ่งตนเองของชุมชน เป็นจุดหมายปลายทางของการพัฒนาในทศวรรษใหม่ในการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการเป็นผู้นำพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ชาวบ้านอยู่ดีกินดี พึ่งตนเองได้ ทุกคนต้องร่วมมือกันมีความเสียสละ มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ความสามารถ เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (สถาบันพระปกเกล้า, 2545:9) เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นที่ว่า “ข้าพเจ้าเห็นวาลิทธิเลือกตั้งของประชาชนควรจะเริ่มต้นที่การปกครองท้องถิ่น ในรูปเทศบาล ข้าพเจ้าเชื่อว่าประชาชนควรมีสิทธิมีเสียงในกิจการของ ท้องถิ่น เรากำลังพยายามให้การศึกษารื่องนี้แก่เขา ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการผิดพลาด ถ้าเราจะมีกรปกครองระบบรัฐสภา ก่อนที่ประชาชนจะมีโอกาสเรียนรู้ และมีประสบการณ์อย่างดี เกี่ยวกับ

การใช้สิทธิเลือกตั้งในกิจการปกครองท้องถิ่น” ฉะนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดโดยเฉพาะองค์กรระดับตำบล (โกวิทย์ พวงงาม. 2544: 281) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) คือหน่วยงานของรัฐที่มีการดำเนินงานเป็นอิสระจากส่วนกลาง ทำหน้าที่บริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตน โดยผู้บริหาร อปท. ก็เป็นคนในท้องถิ่นที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งการที่รัฐยอมให้อปท. ดำเนินงานได้อย่างมีอิสระ หมายความว่ารัฐกระจายอำนาจลงสู่ระดับท้องถิ่น จะช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจรัฐดูแลตนเองมากขึ้น และถือเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้จ่ายของรัฐ (ปริยดา สุธีสถิต, 2556).

องค์กรปกครองท้องถิ่นในระดับเทศบาลตำบล เป็นองค์กรที่เกิดขึ้น ตามนโยบายการกระจายอำนาจของรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นระดับพื้นฐาน ได้มีอำนาจในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปให้ประชาชนใน ท้องถิ่นดำเนินการเอง ภายใต้อำนาจหน้าที่แห่งกฎหมายเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ และเข้าใจถึงวิธีการปกครองตนเองตาม ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหลักการสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย การจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อให้คนในท้องถิ่นนั้นได้มีโอกาสเข้าไปเป็นตัวแทนของประชาชนในการปกครองตนเอง มีการจัดโครงสร้างการบริหารงาน เทศบาล 2 องค์กร คือ สภาเทศบาล และ คณะเทศมนตรี ทำหน้าที่ ฝ่ำนนิติบัญญัติและฝ่ำนบริการตามลำดับ มีเขตพื้นที่ในการบริหาร และความรับผิดชอบตามที่มีอำนาจหน้าที่ ที่กำหนดไว้ให้มีสถานิติบุคคล (Juristic person) มีรายได้ มีอำนาจในการจัดทำงบประมาณและมีความอิสระในการ ปกครองตนเอง (Autonomy) แต่จะต้องอยู่ภายใต้การ ควบคุมหรือการกำกับดูแลของรัฐ รวมทั้งเป็นสถาบันทาง การเมือง การปกครองระดับท้องถิ่น และจะต้องได้รับการสนับสนุน รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

ประชาชน ในท้องถิ่นนั้น องค์การบริหารเทศบาลตำบล จึงมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่นและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน องค์การบริหารเทศบาลตำบลจึงเป็นองค์กรที่ สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลที่จะกระจายอำนาจลงสู่หน่วยการบริหารระดับตำบล ตามกระแสความต้องการของสังคมประชาธิปไตยในปัจจุบัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริการงานผ่านผู้แทนของตนเอง เพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมในชุมชนของตนเอง ความเป็นชุมชนมีความหลากหลาย มีปัญหาแตกต่างกันไป บางส่วนมีสภาพอ่อนแอไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ขาดทิศทางการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคม และการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานให้ประชาชนมีศักยภาพแก้ไขปัญหาของชุมชน การปกป้องสิทธิของชุมชนโดยการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ อย่างมีระบบซึ่งจะทำให้เกิดเป็นรูปธรรมได้นั้น จะต้องมีการส่งเสริมให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2541)

การปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น รัฐธรรมนูญได้เพิ่ม กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จาก มาตรา 287 ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ดังกล่าวไว้ด้วยการพัฒนาท้องถิ่น จะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2546)

นับแต่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา บทบาทอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น โดยกำหนดกรอบความเป็นอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนและความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2547) นอกจากนี้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้มืองค์กรรับผิดชอบในการจัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ท้องถิ่น ตลอดจนรายได้ของท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น และ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดรูปแบบการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระมากขึ้น นอกจากกฎหมายทั้งสองฉบับแล้ว ยังมีกฎหมายอื่นอีกหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.2542 ทำให้เห็นได้ว่าการกำหนดตัวบทกฎหมายและกลไกทางกฎหมาย เพื่อให้การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างโปร่งใสและสามารถถูกตรวจสอบจากประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคหลังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้ จึงมีบทบาทอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวาง โดยมีเพียงจะมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะพื้นฐานแก่ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังขยายบทบาท หน้าที่ออกไปรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นด้วย และเป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาคมท้องถิ่น

มีส่วนร่วมในการบริหารและการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 30(4) (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2543) และแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อ 5.2 (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2543) กำหนดให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของรายได้ของรัฐทั้งหมดภายในปี 2544 และไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของรายได้ของรัฐทั้งหมดภายในปี 2549 จึงมีความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรรายได้ทั้งที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง และรายได้ที่รัฐบาลจัดสรรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความโปร่งใสมากที่สุด การวางแผนถือเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวโดยใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องวางแผนการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตมีการปฏิบัติตามแผนงานโครงการที่ กำหนดให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในช่วงเวลาที่กำหนด มีการควบคุมติดตาม วัดและประเมินผล โดยการบริหารจัดการตามแผน แผนงาน โครงการนั้น จะต้องเป็นการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส และพร้อมที่จะให้มีการตรวจสอบทั้งโดยหน่วยงานของรัฐและประชาคม จะเห็นได้ว่าเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ และต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด การที่เทศบาลตำบลจะดำเนินการพัฒนาให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากที่สุดและมีความยั่งยืนมากที่สุด จำเป็นอย่างยิ่งที่เทศบาลตำบลต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา และประชาชนควรได้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล และปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีมีเรื่องใดบ้าง

จากที่กล่าวมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะทำการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และผลการวิจัยนี้จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง การดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

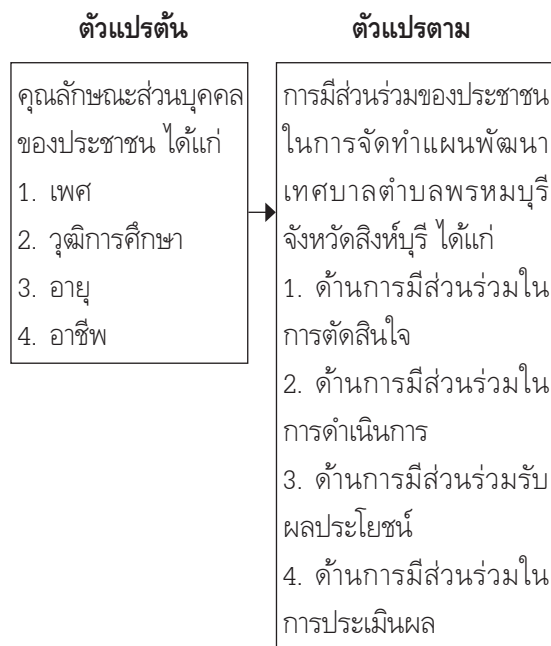
1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และอาชีพ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 375 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่; และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan, 1970) หลังจากนั้น ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)
2. พื้นที่ที่วิจัย เทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
  - 3.1 ตัวแปรต้น คุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา อายุ และอาชีพ
  - 3.2 ตัวแปรตาม การวิจัยนี้เป็นการวัดความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งมี 4 ด้าน ได้แก่
    - 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
    - 2) การมีส่วนร่วม

ในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบล ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย คือ ประชาชนในเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่มี เพศ วุฒิการศึกษา อายุ และอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาแตกต่างกัน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน

ในเขตเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จำนวน 5 ข้อ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ จำนวน 5 ข้อ 3) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ จำนวน 5 ข้อ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำนวน 5 ข้อ รวมจำนวน 20 ข้อ เป็นคำถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบล ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. ทำการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัยให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

3. ผู้วิจัยได้แบบสอบถามมาหาค่า IOC (Item-Objective Congruence Index) พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่าได้คุณภาพตามเกณฑ์ คือ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.8-1.0 หลังจากนั้นพิจารณาปรับข้อคำถาม ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และพัฒนารูปแบบของเครื่องมือเพื่อให้เหมาะสมในการใช้ เข้าใจง่ายและสะดวกในการตอบ

4. คุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้กับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 30 คน

ตอบแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามในส่วนที่เป็นคำถามแบบมาตราประเมินค่ามาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970: 161) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .89

5. แบบทดสอบที่ผ่านการทดลองใช้ มาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามจนถูกต้องสมบูรณ์แล้วจัดพิมพ์และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการติดต่อกับ นายกเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยลงพื้นที่ในทั้ง 23 ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนพร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียด และความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถามนั้นจนเป็นที่เข้าใจ
3. เมื่อประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ตอบแบบสอบถามแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 369 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98

การจัดกระทำ และการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยนำค่าสถิติที่ได้มาอธิบายแล้วเสนอในรูปตารางจากการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1. ข้อมูลคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติแบบพรรณนา (Descriptive Statistic2) ในรูปการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลที่เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลของประชากร
2. ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบชุดคำถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) จากนั้นจึงปรับค่าให้อยู่ในระดับ

ช่วง (Interval Scale) ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติแบบพรรณนา (Descriptive Statistic) ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test และ F-test (One-way ANOVA)

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อตรวจสอบของการตอบผู้วิจัยนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ประมวลผลทางสถิติ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นคำถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) กำหนดเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนนกำหนดให้ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
4 คะแนนกำหนดให้ระดับการมีส่วนร่วมมาก
3 คะแนนกำหนดให้ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
2 คะแนนกำหนดให้ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
1 คะแนนกำหนดให้ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้น ใช้สูตรการคำนวณช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น (Best, 1981) ดังนี้

$$\begin{aligned} & \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} \\ &= \frac{\text{ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด} - \text{ข้อมูลที่มีค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.80 \text{ (เริ่มจากชั้นต่ำสุด)} \end{aligned}$$

จากนั้นนำมาเทียบกับเกณฑ์ค่าคะแนนโดยกำหนดความหมาย ดังนี้

ค่าคะแนน 4.21-5.00 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี มากที่สุด

ค่าคะแนน 3.41-4.20 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี มาก

ค่าคะแนน 2.61-3.40 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ปานกลาง

ค่าคะแนน 1.81-2.60 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี น้อย

ค่าคะแนน 1.00-1.80 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เรียงลำดับความถี่และคิดค่าร้อยละของปัญหาและข้อเสนอแนะจากมากไปน้อย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

1. สถิติที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ที่คำนวณตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 สถิติพื้นฐานได้แก่อ้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.2 สถิติเพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test (Independent Sample)

2.3 และ F-test (One-way ANOVA)

3. วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ใช้การเรียงลำดับความถี่ และคิดค่าร้อยละของปัญหาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 369 คน เป็นชาย จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 55.28 หญิง จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 44.72 มีวุฒิ

การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 47.15 มัธยมศึกษา, ปวช. จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 31.17 ปวส., อนุปริญญา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.47 ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 6.23 และ อื่น ๆ (ระบุ) จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.96 มีอายุ 18-25 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 13.55 อายุ 26-35 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 15.72 อายุ 36-45 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 27.64 อายุ 46-55 ปี จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 24.66 อายุ 56-65 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.91 และอายุ 66 ปีขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.52 มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 52.03 ค้าขาย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 9.21 รับราชการ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70 รับจ้างทั่วไป จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 21.14 และอื่น ๆ (ระบุ) จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.92

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี อยู่ในระดับน้อยทั้ง 4 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่มีเพศ วุฒิการศึกษา อายุและอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาไม่แตกต่างกัน

4. ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี พบว่าประชาชนมีปัญหา คือไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนให้ครบวงจรตั้งแต่แหล่งผลิต

และแหล่งขายสินค้า และยังมีข้อเสนอว่า เทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนเองโดยการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน ตั้งแต่ในระดับชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี อยู่ในระดับน้อยทั้ง 4 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ จากความคิดเห็นในภาพรวมพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ยังขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ขาดความสนใจในข่าวสารและความสนใจทางการเมือง และเป็นไปได้ที่ประชาชนในชุมชนไม่สนใจที่จะเข้ามาส่วนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล โดยเฉพาะเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบต่อตนเอง ประชาชนคิดว่าตัวเองไม่สำคัญ ไม่ใช่หน้าที่ ไม่มีเวลา เสียเวลาและโอกาสการประกอบอาชีพ ในภาพรวมการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนายังมิได้เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับปัทมา สุปกาบัง (2556: 1-4) ได้ทำการศึกษาทบทวนบทเรียนการใช้สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในช่วงเวลาสิบปีที่ผ่านมา พบว่าแม้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังกล่ามาแล้วข้างต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ในการบังคับใช้นั้นมีปัญหาอุปสรรคที่ทำให้สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไม่อาจเกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ โดยที่พอประมวลสรุปปัญหาอุปสรรคได้ ดังนี้ 1) ยังขาดกฎหมายลูกออกมารองรับหลักการของรัฐธรรมนูญ ทำให้ประชาชนไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด 2) กฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ซึ่งออกมาบังคับใช้ก่อนรัฐธรรมนูญขาดความสอดคล้องกับเจตนารมณ์และหลักการของรัฐธรรมนูญ 3) การปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขและขาดความชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แม้ว่าประชาชนจะอ้างอิงหลักการตามรัฐธรรมนูญ แต่ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงยึด ข้อกฎหมายซึ่งบังคับใช้มาก่อนรัฐธรรมนูญ ทำให้สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีข้อจำกัดและเงื่อนไขที่ไม่อาจบรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้ 4) การขาดข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน โดยที่ภาคประชาชนพยายามเรียกร้องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ในขณะที่ภาครัฐมักจะอ้างความถูกต้องชอบธรรมในการใช้อำนาจตามกฎหมาย กฎระเบียบซึ่งยังมีได้พัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และ 5) ทศนคติและค่านิยมที่แตกต่างกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและภาคประชาชน ทำให้มีการใช้และตีความ “การมีส่วนร่วม” ในมิติที่แตกต่างกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2547) เรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็น ต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ” ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การอาศัยอยู่ในเขตเมือง-ชนบท สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ข่าวสารและความสนใจทางการเมือง ความเชื่อมั่นต่อ

องค์กรอิสระ และประสิทธิภาพทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของบวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ (2552: 116-117) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ” ที่พบว่า แม้กระแส “การปฏิรูปการเมือง” จะทำให้ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญฉบับที่ถูกเรียกขานกันโดยทั่วไปว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บังคับใช้มาเป็นเวลาเกือบ 10 ปี แต่ในความเป็นจริงแล้ว เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญซึ่งต้องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยนั้น ยังมิได้เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติไม่สอดคล้องกับแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen; & Uphoff. 1981: 6) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนหมายถึงการที่สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพัฒน์ ลากิจตร (2550: บทคัดย่อ) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์กรการบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ศิริกาญจนวงศ์ (2551: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานเทศบาลโดยรวมและเป็นรายชั้น 2 ชั้น คือ ชั้นการลงทุนและการปฏิบัติงาน และชั้นการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของเจนจิรา สุคำภา (2547: บทคัดย่อ) วิจัย

เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนได้ร่วมเป็นกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงานทางพัฒนน้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของกริชกมล เหล่าอรรค (2550: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องบทบาทของเทศบาลตำบลหัวขวางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของเทศบาลตำบลหัวขวางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการเปรียบเทียบประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่มีเพศ วุฒิ การศึกษา อายุและอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาไม่แตกต่างกัน ด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา/ความต้องการ ขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และขาดการมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล อีกทั้งแผนงานต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลเมื่อดำเนินการไปแล้วประชาชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร จึงมีผลให้ประชาชนไม่อาจจะเป็น เพศ วุฒิการศึกษา อายุและอาชีพมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพรหมณี แสงโยธา (2553: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกประชาคมในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า เมื่อศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกประชาคมที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกประชาคมหมู่บ้าน เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, รายได้, อาชีพ และตำแหน่งบทบาท

หน้าที่ ที่แตกต่างกันกับ ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิก
 ประชาคมในการค้นหาปัญหา, การมีส่วนร่วมในการ
 วางแผน, การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมี
 ส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามประเมินผล พบว่า
 ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยศ ทะไกรราช
 (2547: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องระดับการมีส่วนร่วมของ
 ประชาคมหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การ
 บริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
 ผลการวิจัยพบว่า ประชาคมหมู่บ้านเพศชายและเพศหญิง
 เห็นว่า ประชาคมหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น
 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัด
 ร้อยเอ็ด มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและ
 เป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ
 น้ำฝน สมศรีนวล (2547: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องการมี
 ส่วนร่วมของประชาคมตำบลในการดำเนินกิจการสาธารณะ
 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การ
 บริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิก
 ประชาคมตำบลที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง เพศ อายุ
 ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ มีส่วนร่วมกับองค์การ
 บริหารส่วนจังหวัดในการดำเนินกิจการสาธารณะด้าน
 โครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน
 สอดคล้องกับงานวิจัยของจุไรลักษณ์ จิตรสบาย (2548:
 บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
 บริหารงานด้านโครงสร้างพื้นฐานกรณีศึกษาตำบลเป่า
 อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย
 พบว่า ประชาชนที่มีความแตกต่างกันในด้าน อายุ เพศ
 สถานภาพสมรส การศึกษาตำแหน่ง รายได้ อาชีพ และ
 การได้รับข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้าน
 โครงสร้างพื้นฐานไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงาน
 วิจัยของอมรรัตน์ ศิริกาญจนวงศ์ (2551: บทคัดย่อ)
 วิจัยเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
 บริหารงานของเทศบาลตำบลบรือ อำเภอบรือ จังหวัด
 มหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีระดับการ
 ศึกษา และอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงาน
 เทศบาลตำบลบรือ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. จากผลการวิจัยยังพบว่าประชาชนมีปัญหา
 คือไม่มีส่วนร่วมในจัดทำแผนพัฒนาเกี่ยวกับโครงการ
 ส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนให้ครบวงจร
 ตั้งแต่แหล่งผลิต และแหล่งขายสินค้า และยังมีข้อเสนอ
 ว่า เทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ควรให้ประชาชน
 เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนเองโดยการ
 จัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน ตั้งแต่ในระดับชุมชน ดังนั้น
 เทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จากปัญหาและ
 ข้อเสนอแนะดังกล่าวจึงควรให้ความรู้แก่ประชาชน
 ให้เห็นความสำคัญในการจัดทำแผนก่อนจัดทำแผน
 พัฒนา ควรมีการประชุมสัมพันธ์ ประชุมให้ประชาชน
 ทราบโดยทั่วถึงกัน เพื่อชี้แจงให้ประชาชนเห็นความ
 สำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชน
 เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ดังข้อเสนอจากงานวิจัย
 ของธัญพร เรืองภักตร์โชค (2553: บทคัดย่อ) ได้ทำการ
 วิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ
 แผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลปอทอง
 อำเภอบางระกา จังหวัดพิษณุโลก เสนอข้อเสนอแนะ
 การบริหารการจัดการ ดังนี้ 1) ผู้บริหาร ควรให้ความรู้
 แก่ประชาชนให้เห็นความสำคัญในการจัดทำแผนก่อน
 จัดทำแผนพัฒนาสามปีควรมีการประชุมสัมพันธ์ ประชุม
 เพื่อชี้แจงให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วม
 ในการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งแผนพัฒนาสามปีที่ดีควร
 มาจากความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ประชาชน
 ที่ไม่เห็นด้วยจะไม่ให้ความสนับสนุนโครงการ แผนงาน
 ต่าง ๆ หรืออาจคัดค้านทำให้การดำเนินงานไม่ประสบ
 ความสำเร็จ หรือมีปัญหาอุปสรรคทำให้การดำเนินงาน
 เกิดความล่าช้า ไม่สามารถแก้ไขปัญหาและสนองตอบ
 ต่อความต้องการของประชาชนได้ทันต่อเวลา 2) ผู้บริหาร
 ควรมีการประชุมสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบโดยทั่วถึงกัน
 และประชุมสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการขอความ
 ร่วมมือจากสมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เชื้อชนวนให้
 ประชาชนเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี การกำหนด
 สถานที่ควรเป็นสถานที่เหมาะสม สะดวกในการเดินทาง
 เพียงพอในการรองรับประชาชน และการกำหนดเวลาที่

ประชาชนส่วนใหญ่ว่างจากการประกอบอาชีพ 3) ในการบริหารงาน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เพื่อสร้างการยอมรับแก่ประชาชน เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสอดคล้องกับเจตนาการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ผู้บริหาร อบต. ควรให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การบริหารพัฒนาท้องถิ่นทุกขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแผน/โครงการของชุมชนต่อที่ประชุมประชาคม
2. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาล
3. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับงานด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น การส่งเสริม การฝึกหัดอาชีพ
4. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ความก้าวหน้าของโครงการ/ปัญหาและอุปสรรคของแผนพัฒนาเทศบาล
5. เทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในจัดทำแผนพัฒนาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนให้ครบวงจรตั้งแต่แหล่งผลิต และแหล่งขายสินค้า

6. เทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนเองโดยการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน ตั้งแต่ในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยแนวทางการจัดโครงการส่งเสริมอาชีพและรายได้ของเทศบาลตำบล
2. ควรวิจัยการมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาล
3. ควรวิจัยรูปแบบการจัดแผนพัฒนาในระดับชุมชน
4. ควรวิจัยการสร้างแรงจูงใจการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เพื่อทราบว่า มีปัจจัยใด เป็นแรงจูงใจประชาชนจึงเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา จะได้เป็นข้อมูลในการกำหนดเป็นนโยบายสนับสนุนส่งเสริมแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนามากยิ่งขึ้น
5. ควรวิจัยปัญหา อุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เพราะทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารเทศบาลตำบลได้กำหนดเป็นนโยบายสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา มากยิ่งขึ้น
6. การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ครั้งนี้ ไม่สามารถครอบคลุมการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ดังนั้นจึงควรสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2546). **แนวทางการเสริมสร้างความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กรมการปกครอง,กระทรวงมหาดไทย. (2541). **เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงการปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์การพิมพ์
- กริชกมล เหล่าอรรค. (2550). **บทบาทของเทศบาลตำบลหัวขวางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น**. การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โกวิท พวงงาม. (2544). **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยปรับวิธีคิดเพิ่มความสามารถและพลังสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุไรลักษณ์ จิตรสบาย. (2548). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเป้า อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจนจิรา สุคำภา. (2547). **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา**. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยยศ ทะไกรราช. (2547). **ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด**. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2547). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์การอิสระ**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธัญพร เรืองภักโชค. (2553). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกា จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- น้ำฝน สมศรีนวล. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาคมตำบลในการดำเนินกิจการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานเขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์**. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ. (2552). **รายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ**. นนทบุรี:สถาบันพระปกเกล้า และมูลนิธิเอเซีย.
- บทมา สุปกาบัง. (2556). **การมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา: สภาพปัญหาและความท้าทายในอนาคต**. สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- ปริยดา สุลีสิทธิ์. (2556). **รู้จักองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย**. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2556, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/>

- พรหมณี แสงโยธา. (2553). **การมีส่วนร่วมของสมาชิกประชาคมในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). “การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย”. **วารสารพัฒนาสังคม**, กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543). **การกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2543). **แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543, น.4** สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
- สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2547). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อมรรัตน์ ศิริกาญจนวงศ์. (2551). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานเทศบาลตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม**. การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Best, John W. (1981). **Research in Education**. Englewood Cliff, New Jersey: Prentice- Hall.
- Cohen, J.M. and Uphoff , N.T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies , Cornell University.
- Cronbach, Lee Joseph. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. 3 rd.ed. New York: Harper and Row.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), pp. 607-610.